

ҚАЛА МЕН АУЫЛДАҒЫ ОТБАСЫНЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК МӘРТЕБЕСІНІҢ БАЛАНЫҢ ӘЛЕУМЕТТЕНУ ҮДЕРІСІНЕ ӘСЕРІ

Жоспар

- Отбасы - әлеуметтену үдерісінің жетекші институты
- Қала мен ауылдағы отбасының әлеуметтік мәртебесінің баланың әлеуметтену үдерісіне әсері
- Ауылдық отбасының әлеуметтік мәртебесінің баланың әлеуметтену үдерісіне әсері
- Қалалық отбасының әлеуметтік мәртебесінің баланың әлеуметтену үдерісіне әсері
- Пайдаланылған әдебиеттер

Отбасы - әлеуметтену үдерісінің жетекші институты

- Отбасы — бірлесіп күн көретін, туыстық қатынаста тұратын адамдар тобы. Балалар тәрбиесін жүзеге асырып, басқа да қоғамдық тұрғыдан мәнді қажеттіліктерді қанағаттандыратын некелік немесе туыстық қатынастармен байланысқан адамдар тобы. Отбасы – ертеден келе жатқан әлеуметтік институт. Оның қоғамдағы құндылығының шарты тікелей өмірді жалғастыруда ұрпақ әкелу, балаларды тәрбиелеу және олардың өзіндік санасын қалыптастыру.

-
- Әрбір адамның жетіліп дамуында отбасы маңызды рөл ойнайды. Сондықтан, қоғамның кезеңінде болмасын отбасы тәрбиесін ұйымдастыру мәселелері ең өзекті мәселе ретінде көптеген ойшылдармен ғылымдарды ойландырып келген. Зерттеуші отбасын әлеуметтік тұрғыдан зерттеу кезінде, ең алдымен, отбасындағы адамдарды тәртіп үлгілеріне, ондағы адамдардың атқаратын қызметіне, рөліне баса назар аударады. Осыған сәйкес отбасының қалыптасуы, ондағы ережелердің, жыныстық тәртіптің, болашақ ерлі-зайыптылар өздерінің туыстарымен қатынасының жиынтығы ретінде қаралады.

Қала мен ауылдағы отбасының әлеуметтік мәртебесінің баланың әлеуметтену үдерісіне әсері

- Қала мен ауылдың әлеуметтік-экономикалық, әлеуметтік-психологиялық, мәдени және табиғи өмір сүру жағдайындағы айырмашылықтар олардың тұрғындарының мінез-құлқындағы ерекше белгілердің пайда болуының нақты алғышарттары болып табылады. Қалалық және ауылдық жерлерде өсіп келе жатқан жеке тұлғаға әсер ететін факторлар қалалық және ауылдық менталитеттердің пайда болуына әкеледі.
- Менталитет немесе діл (лат. мента — жан құрылымы) — ойлаудың үлгісі, этностың, әлеуметтік топтың, индивидтің жалпы рухани мінез-құлқы. Қала мен ауылдың әлеуметтік-экономикалық, әлеуметтік-психологиялық, мәдени және табиғи өмір сүру жағдайындағы айырмашылықтар олардың тұрғындарының мінез-құлқындағы ерекше белгілердің пайда болуының нақты алғышарттары болып табылады. Қалалық және ауылдық жерлерде өсіп келе жатқан жеке тұлғаға әсер ететін факторлар қалалық және ауылдық менталитеттердің пайда болуына әкеледі.

Ауылдық отбасының әлеуметтік мәртебесінің баланың әлеуметтену үдерісіне әсері

- Отбасының әлеуметтік жағдайы балаларға, әсіресе ауылдық жердегі балаларға жиі әсер ететіні бәрімізге белгілі. Ауыл – халықтың басым бөлігі үйде отыратын аймақ, халқының 70%-ы қарт және кәмелетке толған адамдар. Бұл аймақтарда барлық әдет-ғұрып, салт-дәстүр сақталған. Мен өз оқиғамды мысалмен айта аламын. Менің отбасымдағы әлеуметтік жағдайым толық емес жанұя. Менің анам жоқ. Мектепте жүргенде менің бағытым бойынша қорқытулар көп болатыны есімде. Адамдар киіміне және мінезіне қарап бағалауды ұнатады: «Бірақ оның анасы жоқ. қандай тәрбиесі бар дейің» т.б.
- Ауылдық отбасы (қалалық отбасына қарағанда балалар өздерін ата-аналарымен көбірек сәйкестендіреді) өз мүшелерінің әлеуметтенуіне негізінен микроқоғам ретінде ауыл сияқты, көбінесе әлеуметтік-кәсіптік мәртебесіне қарамастан әсер етеді.

-
-
- Ауыл балаларының әлеуметтенуінде қаланың ауылға үнемі өсіп келе жатқан ықпалы ерекше рөл атқарады. Ол өмірлік құндылықтардың нақты, ауыл жағдайында қол жетімді және қалаға тән және ауыл тұрғыны үшін стандарт, арман болуы мүмкін арасындағы белгілі бір қайта бағдарлауды тудырады.

Қалалық отбасының әлеуметтік мәртебесінің баланың әлеуметтену үдерісіне әсері

- Қала мыналармен сипатталады: тұрғындардың көп санының шоғырлануы және халықтың тығыздығы шектеулі аумақта; адам өмірінің әртүрлілігінің жоғары дәрежесі (еңбекте де, өндірістік емес салаларда да); сараланған әлеуметтік-кәсіби және көбінесе халықтың этникалық құрылымдары.
- Қала тұрғындарының, әсіресе өскелең ұрпақтың әлеуметтенуіне ерекше жағдай туғызатын бірқатар сипаттамаларға ие.
- Қазіргі қала объективті түрде мәдениет орталығы болып табылады: материалдық (сәулет, өнеркәсіп, көлік, материалдық мәдениет ескерткіштері), рухани (тұрғындарды тәрбиелеу, мәдениет мекемелері, оқу орындары, рухани мәдениет ескерткіштері және т.б.). Осының арқасында, сондай-ақ тұрғындардың қабаттары мен топтарының саны мен әртүрлілігі қала тұрғындарына әлеуетті қолжетімді ақпараттың назарында.

- Мегалолис үшін елді мекеннің бір түрі ретінде шектеулі жерде көп адамдар мен ерекше халықтың шоғырлануы тән. Әлеуметтану тұрғысынан бұл симптом мегаполистерді басқа тұрғын үйлермен тығыз байланыста орналасқан елді мекендер ретінде сипаттайды, сондай-ақ, мысалы, жұмысшылардағы сияқты және өндірістік емес өнеркәсіпте де тұрғындардың жұмысының әртүрлілігін сипаттайды. Қала халқының бұл ерекшеліктері отбасы құрылымына және балалардың әлеуметтенуіне сәйкес әсер етеді.

Қалалық отбасылардың ауылдармен салыстырғанда балаларды оқыту, толыққанды бос уақытын өткізу және сауықтыруға, мәдени құндылықтармен таныстыруға мүмкіндіктері мол.

Пайдаланылған әдебиеттер

---

1. Басова Н.Ф. Социальная работа с различными группами населения. / Под ред. Н.Ф. Басова. – М.: КНОРУС, 2012. – 663 с.
2. Отбасылық өмір психологиясы: оқу құралы / Б.К. Каирова, Д.С.Тойымбетова. – Қостанай: ҚМПИ, 2016. – 144 б.
3. Основные понятия социальной работы: Глоссарий. - СПб: Имена, 2007. - 100 с.
4. Қапанова Ж.Т. “Бала тәрбиесіндегі отбасының рөлі”
5. Раушан Әбсаттаров пен Мұқсын Дәкенов “Әлеуметтану: өзекті мәселелер”, Алматы “Қарасай” баспасы баспасы 2013 жыл.